พิมพ์เป็นอนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

แม่ แฟ้ม ไทกุล

ธาตุทอง ถนนสุขุมวิท พระนคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๙ เมษายน ๒๕๑๓

พิมพ์เป็นอนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

คุณแม่ แฟ้ม ไทกุล

ณ เมรุวัดธาตุทอง ถนนสุขุมวิท พระนคร

วันพฤหัสบดี ที่ ๙ เมษายน ๒๕๑๓

นางแพ้ม [illegible]

[illegible] ๑๔ กรกฎาคม [illegible]

[illegible]

นางแพ้ม ไทกุล

ชาตะ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๓๓

มรณะ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๑๒

ประวัติและอุปนิสัยของแม่

แม่เป็นบุตรคนที่สามของคุณตาเฮงและคุณยายอ่อน ภู่นาค เกิดเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๓๓ ที่บ้านตำบลสามควายเผือก อำเภอเมืองนครปฐม

คุณยายเป็นชาวนาและทำสวนควบคู่กันไป คุณตามีฝีมือทางจักสานเป็นเยี่ยม เมื่อเลิกจากฤดูทำนาก็สานชะลอม สุ่ม ตะข้อง ไซ ฯลฯ เพราะมีไม้ไผ่อุดมสมบูรณ์ในสวนของตนเอง อาหารก็เหลือเฟือ มีทั้งไก่เป็ดในเล้าและปลาในหนอง ความเป็นอยู่ของแม่เมื่อเยาว์ นับว่ามีความสุขสมบูรณ์ด้วยประการทั้งปวง

แม่แต่งงานกับป๋าแล้วละทิ้งอาชีพเดิมมาอยู่กับป๋าในกรุงเทพฯ ป๋าเป็นมหาดเล็กรับใช้ในล้นเกล้าล้นกระหม่อมรัชกาลที่ ๖ และได้รับพระราชทานนามสกุลว่า "อ๊วงตระกูล" ป๋าได้มีโอกาสพบกับแม่ เพราะต้องตามเสด็จไปพระราชวังจันทรเกษมบ่อยๆ เมื่อสมรสกับแม่แล้วจึงกราบถวายบังคมลามาประกอบอาชีพส่วนตัว

แม่มีบุตร ๒ คน คือ

๑. นางเจียมใจ เทศวิศาล

๒. นายทรง ไทกุล (เส่ง อ๊วงตระกูล)

แม่เลี้ยงดูลูกด้วยความรักและตามใจทุกอย่าง มีอารมณ์ดีอยู่เสมอ ไม่เคยดุด่าลูกด้วยคำหยาบ แม้การกระทำของลูกจะเป็นไปในทางไม่ชอบ แม่ก็ไม่เคยกล่าววาจาตำหนิติเตียนลูกเลยแม้แต่น้อย อย่างมากแนะนำชี้ผิดชี้ชอบให้ทราบเท่านั้น

แม่มีคุณสมบัติพิเศษ แม้จะเป็นชาวสวนชาวนา แต่มีความรู้ในด้านการเรือนการครัวเป็นอันมาก มีความชำนาญในการปรุงอาหารทั้งไทย จีน ฝรั่ง เป็นอย่างดี ปรากฏในการเลี้ยงใหญ่ที่ป๋าจัดให้มีขึ้นที่บ้านปีละ ๒-๓ ครั้งทุกปี โดยแม่ทำครัวเองทั้งสิ้น และเมื่อ พ.ศ. ๒๓๗๐-๗๒ ป๋าเปิดภัตตาคาร แม่ก็เป็นแม่ครัวที่ลูกค้าพอใจในรสอาหาร มีลูกค้าติดมากมาย แม่ทำงานบ้านทุกอย่างโดยไม่มีคนใช้ นอกจากลูกทั้งสองแล้ว แม่ยังต้องเลี้ยงดูอบรมหลานของป๋าและของแม่เองอีกหลายคน ซึ่งเป็นภาระของแม่แต่ผู้เดียว

คุณสมบัติของแม่อีกอย่างหนึ่งซึ่งจะเว้นกล่าวเสียมิได้ แม่ให้ความเมตตาปราณีแก่หลานของป้าทุกคนเสมอกับลูกของตนเอง หรือมากกว่า นับว่าแม่เพียบพร้อมไปด้วยพรหมวิหาร ๔ โดยกำเนิดก็ว่าได้

นอกจากนี้ แม่เป็นคนใจบุญสุนทาน ชอบช่วยเหลือคนอยากจนเป็นประจำ บางครั้งก็ช่วยจนเรียกว่าเกินกว่าเหตุ เพราะรับเอาทุกข์ของผู้อื่นมาเป็นของตน ยอมลำบากเพื่อความสุขของคนอื่น

ชีวิตบั้นปลายของแม่ เมื่อหมดหน้าที่ทั้งหลายต่อลูก ๆ หลาน ๆ แล้ว แม่ก็ตั้งหน้าตั้งตาไปฟังพระธรรมเทศนาและศึกษาธรรมที่วัดมหาธาตุเป็นประจำ ครั้นแล้ววันหนึ่งในเดือนสิงหาคม ๒๕๑๒ แม่เกิดอุบัติเหตุลื่นหกล้ม กระดูกเหนือสะโพกด้านซ้ายหัก ต้องมารักษาตัวที่โรงพยาบาลเลิดสินเป็นเวลา ๑๓๐ วัน นายแพทย์และพยาบาลได้พยายามช่วยเหลือเยียวยาอย่างเต็มความสามารถ แต่เนื่องจากแม่มีอายุมากโรคอื่น ๆ เข้าแซก และได้ถึงแก่กรรมด้วยโรคปอดบวมเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๑๒ เวลาหนึ่งนาฬิกาเศษ

หากชาติหน้ามีจริง ขอให้ลูกได้เกิดเป็นลูกของแม่อีกทุก ๆ ชาติ และสำหรับชาตินี้กุศลกรรมใดของลูกที่ได้ประพฤติปฏิบัติมาแต่น้อยคุ้มใหญ่ ขอจงเป็นอานิสงส์ดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของแม่ได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพตามควรแก่วิสัย เทอญ.

ลูกของแม่

กราบคุณแม่

คุณแม่แพ้ม ไทกุล ซึ่งดิฉันเรียกท่านว่า "คุณย่า" นำลูก ๆ และพลอยเรียกตามลูก ๆ ไปด้วยตลอดมาด้วยใจรัก "คุณย่า" เป็นผู้ควรนับได้ว่าเป็นพรหมโดยแท้ของลูกหลาน ด้วยท่านเป็นผู้ถึงพร้อมในธรรมของพรหมทั้ง ๔ ประการ มีเมตตา กรุณา แก่ลูกหลานไม่มีที่สิ้นสุด และในการอันควรท่านก็ได้แสดงออกซึ่งมุทิตา อุเบกขา โดยแท้จากน้ำใสใจจริงของท่าน ท่านมิได้หลงใหลเพ้อละเมอฝันไปตามอารมณ์และเหตุการณ์แวดล้อมตัวของท่าน ท่านยึดมั่นในคำสอน คือพระธรรม และตั้งหน้าตั้งตาปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด ความตั้งใจแน่วแน่ของท่านนั้น บางครั้งทำให้บุคคลบางคนเข้าใจผิดว่าท่านหลงไปตามความเสื่อมของสังขาร ดิฉันเองเคยเข้าใจตามไปด้วยในครั้งแรก แต่ได้ลองคุยกับท่านด้วยการทบทวนเรื่องราวต่าง ๆ เมื่อฟังคำพูดของท่านสองสามครั้งจึงแน่ใจว่าท่านมิได้หลงไปดังที่เข้าใจกัน เพราะท่านคุยและโต้ตอบได้ด้วยเหตุผลของท่านเอง ดิฉันจึงเชื่อในความมั่นคง

ของท่าน ทั้งรู้สึกตื้นตันในกุศล และความรู้รสธรรมของท่าน ที่ไม่เสียเวลาไปเปล่าในการตั้งหน้าหาวัด

โดยยุปนิสัยเดิมของท่านเมื่อยังไม่เข้าวัดนั้น มีความเมตตา กรุณา ไม่มีสิ้นสุด ไม่เฉพาะกับลูกหลานเท่านั้น ยังเอื้อเฟื้อไปตลอดจนเพื่อนบ้าน และผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ หรืออ่อนวัยกว่า ทั้งที่เป็นลูกเด็กเล็กแดงทั้งหลาย เมื่อเห็นผู้ใดได้รับความลำบากทุกข์ร้อนเมื่อไร ท่านก็มักขวนขวายช่วยเหลือเขาสุดกำลังความสามารถของท่าน ไม่เลือกว่าด้วยกำลังกาย หรือกำลังทรัพย์ ท่านไม่มีรังเกียจเกี่ยงงอนต่อสิ่งใด หรือผู้ใดเลย ทั้งมีอารมณ์ดีรื่นเริงอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ไม่ว่าท่านจะคบหาสมาคมกับผู้ใด หมู่ใด ก็เป็นที่รักใคร่ในหมู่นั้น ทุกคนพากันยกย่องนับถือน้ำใจไมตรีของท่าน จนถึงกับบางคนเห็นท่านขวนขวายช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นจนเกินเหตุ ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วท่านมุ่งแต่ว่าเมื่อเขาขอร้องให้ช่วย ท่านช่วยได้ก็ช่วยให้สมดังที่เขาประสงค์นั้น จนบางครั้งลูกหลานก็รู้สึกสลดใจที่การอุปการะผู้อื่นของท่านนั้น ทำให้ท่านประสบความลำบาก บอบช้ำ เพราะเกินกำลังของท่าน แต่ท่านเอง

ไม่สดุ้งเสทือนหวั่นไหวต่อสิ่งเหล่านั้นเลย คงตั้งหน้าตั้งตาช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ตลอดมา

คุณย่ามีบุตร ๒ คน คือ บุตรหญิง - คุณเจียมใจ เทศวิศาล บุตยชาย - คุณทรง ไทกุล (เส่ง อ๊วงตระกูล) นอกจากนี้ท่านยังอุปถัมภ์เลี้ยงดูหลานชายกำพร้าของคุณปู่ด้วยความรักใคร่ เอ็นดูเยี่ยงบุตรในอุทรของท่านเองอีก ๒-๓ คน ซึ่งในปัจจุบันนี้ หลานซึ่งเป็นประดุจลูกของท่านก็ยังเคารพรักใคร่ท่านดังมารดาบังเกิดเกล้าของเขาอยู่ตลอดมา ในท่ามกลางอายุของท่าน ท่านได้เด็กหญิงมารดาทอดทิ้งไว้มาอุปการะไว้หนึ่งคน ตั้งชื่อว่า บุญธรรม อ๊วงตระกูล (ดวน โพธิ์พูนรัตน์) คุณย่าเฝ้าพยาบาลรักษาประคบประหงมจนรอดชีวิต ท่านรักและห่วงใย บำรุง เลี้ยงดูบุญธรรมเช่นเดียวกับบุตรของท่านเอง จนเติบใหญ่ให้ได้เข้าเล่าเรียนตามลำดับ แต่เป็นที่น่าเสียใจอย่างยิ่งที่ "บุญธรรม" สิ้นชีวิตเสียในปีที่จบวิทยาลัยครูสวนสุนันทานั่นเอง และดิฉันเข้าใจว่าเหตุนี้แหละเป็นกำลังจูงใจคุณย่าเข้าสู่วัด

แรกเริ่มคุณย่าเพียงแต่ไปฟังเทศน์ที่วัดมหาธาตุตามปกติ ครั้นล่วงเวลาไปความศรัทธามั่นคงขึ้น คุณย่าจึงรับ

อุโบสถศีล และอยู่ปฏิบัติธรรมที่โบสถ์นั้นทุกวันพระที่สุขภาพปกติดี ต่อมาความศรัทธาปสาทะยิ่งเพิ่มขึ้น ท่านก็สมัครเข้าศึกษาพระธรรม และต้องเดินทางไปอบรมสัปดาห์ละ ๓ วัน ตั้งแต่นั้นคุณย่ามีจิตใจฝักใฝ่อยู่แต่ทางวัด ใช้เวลาว่างในทางอ่านหนังสือธรรมและท่องบ่นข้อธรรมอยู่เสมอ สิ่งใดที่ขัดกับศีลหรือธรรมข้อใด คุณย่าก็เลิกล้มได้ สิ่งใดที่ถูกต้องศีลและธรรมที่ศึกษามาแม้ว่าจะลำบากยากเข็ญ คุณย่าก็ฝึกหัดตัวท่านเองให้ประพฤติได้ ปฏิบัติได้ ทำให้ดิฉันเพิ่มความเคารพและตื่นตันในกุศลกรรมและความเด็ดเดี่ยวมั่นคงของท่านอย่างยิ่ง

คุณย่าปฏิบัติธรรมตลอดมาด้วยดี ทั้งที่สุขภาพไม่ดีเท่าที่ควร การล้มครั้งที่สองทำให้คุณย่ากระดูกหัก ต้องนอนพักรักษาตัวด้วยการพอกปูนปลาสเตอร์อยู่นั้น ทำให้เกิดแผลเปื่อยขึ้น สุขภาพจึงเริ่มทรุดลงตามลำดับ และในวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๑๒ เวลา ๑ นาฬิกาเศษ คุณย่าได้จากพวกเราไปอย่างสงบ พวกเราแม่-ลูก ได้สูญเสียคุณย่าที่เคารพรักไปแล้ว

การสูญเสียคุณย่าผู้เป็นที่พึ่งทางใจ ผู้ให้ความอบอุ่นและความรักด้วยท่าทีอันกอร์ปด้วยความเมตตากรุณาของท่านต่อเราแม่ลูกตลอดมานี้ ทำให้ดิฉันและลูกสลดใจอย่างยิ่ง แต่นี้ไป เราทุกคนหมดโอกาสที่จะทดแทนพระคุณนั้นได้แล้ว ด้วยความระลึกถึงพระคุณกรุณาทั้งนี้ ดิฉัน แม่ลูกขอรวมจิตกราบอธิษฐานอุทิศส่วนกุศลทั้งหลายที่เราทุกคนได้บำเพ็ญเพียรมา จงเป็นผลดลบันดาลให้วิญญาณของคุณย่าไปสู่สุคติในสัมปรายภพดั่งปรารถนาทุกประการเทอญ.

ปองขวัญ (ประเมิน) และลูก

คุณย่าของหลาน

นับตั้งแต่เกิดมา นอกจากมีคุณพ่อ คุณแม่ อันเป็นที่เคารพบูชาแล้ว หลานยังมีคุณตา คุณยาย คุณปู่ คุณย่า ซึ่งเป็นที่เคารพบูชา และเล่านิทาน หรือเรื่องสมัยโบราณให้หลาน ๆ ฟังเป็นที่สนุกสนาน ต่อมา คุณตา คุณยาย คุณปู่ ก็ได้เสียไปตามกาลเวลา คงเหลือ "คุณย่า" ผู้ใจดีอารมณ์เย็นคอยดูหลาน ๆ ไปเยี่ยมพร้อมหน้า มักจะเล่าเรื่องเก่า ๆ ให้ฟัง แม้บางครั้งหลาน ๆ จะฟังหรือไม่ฟังก็ตาม คุณย่าก็จะเล่าไป อบรมสั่งสอนไปด้วย คุณย่าเป็นคนที่ห่วงลูกหลานมักจะรีบจัดแจงหาของให้กิน และต้องนั่งกินใกล้ ๆ ด้วย มีทั้งน้ำเย็น และขนมหวาน คุณย่าพอใจที่จะนั่งดูลูกหลานรับประทานอาหาร หรือขนมมากกว่า เมื่อหลานจะพยายามให้คุณย่ารับประทานด้วยก็มักจะได้รับการปฏิเสธ จะบอกว่า "ย่า" กินอิ่มแล้วเสมอ คุณย่ามักจะเอาใจใส่ดูแลลูกหลานมากกว่าตัวเอง แม้ว่าหลานจะโตกันแล้วแต่ในสายตาของคุณย่าตรงกันข้าม คุณย่าเห็นว่าหลานยังเป็นเด็กกันทั้งนั้น จะออกจากบ้านมักจะเตือนเรื่องข้าม

ถนนขึ้นรถ และพยายามจะเอาเงินให้เพื่อนั่งแท๊กซี่ หลานมีเวลาที่อยู่ใกล้ชิดคุณย่าน้อยไป เพราะหน้าที่การงานจะต้องรับผิดชอบในบางครั้งจึงรู้สึกว่า คุณย่าจะออกน้อยใจบ้างที่หลาน ๆ มีเวลาไปเยี่ยมน้อย แต่เมื่อเห็นหลานคนใดมักจะบ่นถึง "แป๊ด" ลูกบุญธรรมของคุณย่าเสมอ หลาน ๆ ต่างก็ช่วยกันปลอบประโลมเมื่อหลานไปหาคุณย่า ดูคุณย่าดีใจและถามถึง เล็ก ติ๋ว ติ๊ก คุมพ่อ คุณแม่ เมื่อทราบว่าทุกคนสบายดี คุณย่าก็มักจะพูดว่า "โตกันหมดแล้ว มีงานมีการทำแล้วมานะเข้าให้เจ้านายเขารัก" หลานยังตื่นตันคำนี้เสมอ คุณย่ากลัวหลานจะลำบาก เพราะต้องเป็นที่พึ่งของน้องก็มักจะสอนเสมอให้เรียนสูง ๆ เงินเดือนจะได้มาก เป็นนายเขา ไม่ลำบาก คุณย่าชอบนั่งฟังเมื่อหลาน ๆ คุยกันคุณย่าชอบเล็กลูบคลำว่าร่างกายใหญ่โต แข็งแรงดี เล็กหัวเราะชอบใจ หลานมีความสุขเมื่ออยู่ใกล้คุณย่า และดูเหมือนกลับเป็นเด็กเล็ก ๆ อีกเพราะคุณย่าใจดี และชอบเล่านิทานธรรม นิทานเกี่ยวกับเรื่องโบราณ หลานชอบฟังกันทุกคน หลับไปบ้าง ตื่นบ้าง แม้แต่จะหลับคุณย่าก็ยังพัดให้คุณย่ามีความกรุณต่อหลานอย่างล้นเหลือเสมอมา

ในระยะหลัง คุณย่าอ่อนแอลง แต่คุณย่าเป็นคนใจแข็งและมีมานะไม่ยอมแพ้โรคภัย หรืออุปสรรคใด ๆ ทั้งนั้น จะเห็นว่าคุณย่าอุตส่าห์ไปเรียนธรรมที่วัดมหาธาตุ คุณย่าเคยพบเล็กที่พาหุรัต คุณย่าจำไม่ได้ยกมือรับไหว้แล้วรีบเดินหลีกไปเพื่อจะขึ้นรถ เล็กวิ่งตามไปใกล้ตัวบอกชื่อจึงรู้ว่าเล็ก เลยคุยกันตามประสาย่าหลาน ต่อมาเล็กถึงแก่กรรมไปคุณย่าดูซึมไปมาก ไม่ค่อยพูด ที่เคยชอบคุยและหัวเราะก็น้อยลงไป หลานพยายามชวนคุณย่าพูดคุยเรื่องต่าง ๆ ให้เพลิน แต่คุณย่าก็ยังนั่งเฉย ๆ ดูรูปเล็กตลอดเวลา

ต่อมาคุณย่าเริ่มเจ็บป่วยเล็กน้อย แต่ยังไม่ยอมหยุดไปฟังธรรมทุกวันพระ เมื่อคุณย่าเข้าโรงพยาบาล หลานมีเวลาไปเยี่ยมเสมอ คุณย่าดีใจและถามถึงคนอื่น ๆ คุณย่าใจดีอารมณ์เย็นเสมอ บอกว่าไม่เป็นไร เดี๋ยวหายอยู่เรื่อย คุณย่าเป็นคนขยัน ไม่ค่อยชอบอยู่ว่าง ทั้งที่มีคนใช้คอยรับใช้อยู่ แต่ก็อดที่จะแอบทำอะไรเองไม่ได้

การสูญเสียคุณย่าอันเป็นที่เคารพรัก และเป็นที่อบอุ่นของหลานเสมอไปนี้เป็นโชคร้ายของหลานอย่างยิ่ง หลาน

เคยไปพยาบาลคุณย่าที่โรงพยาบาลเมื่อมีโอกาสว่าง โดยไม่คาดคิดเลยว่าจะต้องสูญเสียคุณย่าไปเช่นนี้ แม้นวิญญาณคุณย่าสิงสถิตอยู่ ณ วิมานใด ขอได้โปรดรับทราบด้วยว่า ตุ๋ย คิดถึง และขอกราบระลึกถึงพระคุณของคุณย่าเสมอ ด้วยเดชะบุญกุศลที่คุณย่าทำมา ขอให้ดวงวิญญาณของคุณย่าไปสู่สุคติ ณ สัมปรายภพเสพสุขในทิพยวิมานตลอดเทอญ.

หลานของย่า

ตุ๋ย

กราบไว้อาลัยคุณแม่

คุณแม่ได้พรากจากลูกไปแล้ว แม้คุณแม่จะมิใช่มารดาบังเกิดเกล้า แต่คุณแม่ก็มีพระคุณแก่ลูกอย่างเหลือล้น ยากที่จะหาสิ่งใดเปรียบได้ เสมือนหนึ่งลูกเกิดในอุทร อันเป็นก้อนเลือดในอก คุณแม่ได้รับเอาลูกมาอุปถัมภ์ค้ำชูตั้งแต่เอากำเนิดเกิดมาจากครรภ์ของมารดา เฝ้าทนุถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงดูให้ความอุปการะเกื้อกูล ให้ได้รับความสุข ความสำราญ ให้การรักษาพยาบาลในยามเจ็บไข้ได้ป่วย อุตส่าห์พากเพียรว่ากล่าวตักเตือนอบรมสั่งสอนให้ลูกมีความประพฤติดี กิริยาวาจาเรียบร้อย อ่อนหวาน มีสัมมาคารวะ รู้จักกราบต่อบรรดาญาติผู้ใหญ่เป็นเบื้องต้น เพื่อจะได้เป็นนิสสัยติดตัวเป็นพลเมืองดีของชาติต่อไป คุณแม่เปรียบเสมือนร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกตลอดมา เมื่อถึงวัยศึกษาเล่าเรียน คุณแม่ก็ได้กรุณาส่งให้เข้ารับการศึกษาอบรมที่โรงเรียนเพื่อความแจ่มใสแก่การอาชีพในอนาคต จนลูกสามารถประกอบอาชีพในทางที่ชอบได้ พระคุณของแม่ได้สร้างสรรค์ลูกให้เป็นพลเมืองดีของชาติและมีครอบครัว เป็นหลักฐานมั่นคงจนตราบเท่าทุก

วันนี้ จึงนับเป็นพระคุณอันยิ่งใหญ่ หาสิ่งใดเปรียบปานมิได้ ลูกและตลอดจนหลาน ๆ ทุกคน สำนึกในพระคุณอันนี้อย่างสุดที่จะพรรณา ลูกและหลานยังมิได้สนองพระคุณของคุณแม่ให้สมกับความกรุณาปราณี คุณแม่ก็มาด่วนลาโลกจากลูกหลานไปเสียอย่างไม่มีวันกลับมาให้ความอบอุ่นแก่ลูกหลานอีกต่อไป จึงมีความอาลัยคุณแม่ผู้เพรียบพร้อมไปด้วยพรหมวิหารต่อลูกอย่างสุดซึ้ง

ด้วยกุศลผลบุญที่คุณแม่ได้ประกอบไว้ด้วยดีก็ดี และด้วยผลบริจาคของลูกหลานที่ได้อุทิศให้ก็ดี ขอให้เทพเจ้าเหล่าเทพยดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงได้ส่งข่าวการกุศลนี้ไปยังวิญญาณของคุณแม่ และขอให้กุศลทั้งสิ้นเหล่านี้จงเป็นพละปัจจัย ดลบันดาลให้วิญญาณของคุณแม่จงไปจุติในสุคติสัมปรายภพ เสวยทิพยสุขสมบัติตลอดชั่วนิรันดรเทอญ.

ด้วยความสุดแสนอาลัยจากลูก

เลี่ยง ไทกุล

ระลึกถึงคุณย่า

ความตาย เป็นการสูญสิ้น เป็นความพลัดพรากจากกัน ไม่มีวันที่จะพบกันอีก

ความตาย เป็นสิ่งที่ทุกคนหนีไม่พ้น ต้องพบทุกคน ถึงแม้ทุกคนจะมีความกลัวตาย ไม่ต้องการมัน

ความตาย เป็นสิ่งที่ศาสนาสอนให้เราคิดถึงมันวันละครั้ง เพื่อความหลุดพ้นจากกิเลศ

ความตาย เป็นสิ่งที่ทุกคนยากที่จะเห็นว่า เมื่อตายแล้วจะไปไหน

ความตาย เป็นความหลุดพ้น สูญสิ้นร่างกาย จิตใจ ทุกสิ่งทุกอย่างพ้นทุกข์ทรมานจากโรคภัยไข้เจ็บ เป็นความสงบ และเหลือไว้สิ่งหนึ่งเป็นอนุสรณ์ นั่นคือ ความดี

คุณย่า เป็นร่มโพธิ์ เป็นรากแก้วของหลาน ๆ เป็นคนปลูกฝังความดี ผู้ให้ความรักความปรารถนาดี ให้ความสุข และเป็นตัวอย่างอันดีของหลาน ๆ

ขอให้วิญญาณของคุณย่า จงสู่ สุคติภพ เทอญ.

จากหลานย่า บ้านสี่พระยา

ทศพร ไทกุล

คุณยายของอี๊ด

อี๊ดเป็นหลานที่คุณยายอุ้มชูเลี้ยงอย่างทนุถนอม และตามใจมากที่สุด เนื่องจากอี๊ดขี้โรค และคุณแม่ไม่ค่อยแข็งแรง จึงปล่อยให้คุณยายทำหน้าที่ "แม่" แม้กระทั่งอี๊ดเติบโต เรียนสำเร็จ ทำงานแล้ว คุณยายก็ยังคงเป็นห่วงใย เฝ้ารอคอยอี๊ดกลับจากทำงานทุกเย็น คุณยายเป็นคนอารมณ์ดี มีเมตตากรุณา และเป็นนักสงเคราะห์ชั้นเยี่ยม ไม่ใช้หลักการ ขึ้นอยู่กับจิตใจ และศรัทธา ท่านว่าเมื่อเราเจตนาดี หวังดี โดยความบริสุทธิ์ ก็ช่วยเหลือไปเถอะตามมากตามน้อย ผู้ให้ก็อิ่มใจ คุณยายเคยอุ้มแมวจากวัดมาเลี้ยงไว้ที่บ้าน ตัวแล้วตัวเล่าบ่อย ๆ คุณยายชอบเล่าเรื่องเก่า ๆ ให้ลูกหลานฟังโดยไม่เบื่อ อี๊ดเสียใจมากที่ไม่ได้เห็นใจท่าน และตอบแทนบุญคุณท่านเท่าที่ควร ยังมองเห็นภาพเก่า ๆ ในอดีตระหว่างคุณยายกับอี๊ดได้ชัดเชน ภาพเหล่านั้นจะยังฝังใจไปตลอดชีวิต

ขอกราบวิงวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่มีอยู่ในโลก ช่วยนำวิญญาณของคุณยายไปสู่สวรรค์ชั้นพรหมดังที่คุณยายปรารถนาขณะเมื่อยังมีชีวิตอยู่

จิรพรรณ นินนาท (อี๊ด)

วิธีปฏิบัติในเรื่องศพของคนตาย

คนเราทุกคนเมื่อเกิดมาแล้วต้องตายทุกคน จะเร็วหรือช้าเท่านั้น ตามคติทางพระพุทธศาสนา เมื่อตายควรปฏิบัติดังนี้คือ อาบน้ำ แต่งตัวให้ศพ รดน้ำ มัดตราสัง ๓ เปลาะ ใส่เครื่องสักการะ ปิดหน้าห่อศพ ภายนอกมัดอีก ๕ เปลาะ ทำพิธีเบิกโรง มีไม้ไผ่ทำเป็นบันได ๓ ขั้น มีพระสวดอภิธรรม มักมีบังสุกุล เวลาเอาศพออกจากบ้านต้องทำประตูป่า ทุบหม้อ ๔ ใบ ใส่ดิน ๑ ใส่น้ำ ๑ ปล่อยให้เป็นลมว่าง ๑ ใส่ถ่านไฟ ๑ การทำอย่างนี้โดยมากไม่มีใครเพ่งถึงเหตุผล เป็นการทำเอาอย่างหรือเป็นธรรมเนียมสืบ ๆ กันมา การทำเอาอย่ากัน ทำตามขนบธรรมเนียมประเพณีก็ตาม ยังดีกว่าไม่ทำหรือไม่รู้เรื่องอะไรเสียเลย การกระทำต่างๆ เป็นกุสโลบายอันแยบคายของนักปราชญ์โบราณ บรรพบุรุษท่านประสงค์จะสอนคนรุ่นหลังโดยฝากประเพณีต่าง ๆ นี้ไว้เป็นคติเตือนใจให้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมอันดีตามแบบฉบับ ดีกว่าจะทอดทิ้งโดยไม่มีอะไรยึดเหนี่ยวเลย สำหรับคนฉลาดมีการศึกษาก็จะได้น้อมนำขบคิดพินิจพิจารณาจรรโลงธรรมตั้งแต่ต่ำ

จนกระทั่งสูงสุดทีเดียว จึงขออรรถาธิบายตามที่ผู้รู้ได้แสดงไว้ดังต่อไปนี้

๑. การอาบน้ำศพ

การอาบน้ำศพมีความหมายเป็น ๒ ประการ คือ

ประการที่ ๑ เพื่อให้ศพสะอาด เวลาญาติมิตรมารดน้ำศพจะได้สบายใจ ไม่น่าเกลียด ไม่สกปรก ไม่พูดนินทาว่าลูกหลานทอดทิ้งไม่ดูแล ฯลฯ

ประการที่ ๒ น้ำมี ๒ อย่างคือ น้ำภายนอก ๑ น้ำภายใน ๑

น้ำภายนอกได้แก่น้ำธรรมดา คือน้ำเย็นและน้ำร้อน สำหรับล้างเหงื่อไคล ล้างของสกปรกโสโครกให้ออกไป ชำระร่างกายให้สะอาด ไม่เหม็นไม่น่าเกลียด ไม่เป็นที่รังเกียจของคนอื่น

น้ำภายใน ได้แก่รสพระธรรมสำหรับชำระกาย วาจา ใจ ของบุคคลให้สะอาดบริสุทธิ์

เมื่อเอาน้ำภายนอกมาล้างศพ คืออาบน้ำศพ ก็เป็นคติสอนคนผู้มาอาบน้ำศพ ให้พิจารณาว่า "ท่านจงเอาน้ำ

ภายใน คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ชำระล้างตัวของท่านที่ร้อนระอุไปด้วยไฟ คือ กิเลศ มีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ให้เย็นให้สะอาดทั้งกาย วาจา ใจ" ดังนี้

๒. การแต่งตัวศพ

การแต่งตัวศพ มีความหมายเป็น ๒ ประการ คือ

ประการที่ ๑ เพื่อให้ศพนั้นไม่น่าเกลียดแก่แขกผู้มาในงาน

ประการที่ ๒ เป็นปริศนาสอนผู้มาในงาน ให้รู้จักปลงว่า แม้เครื่องแต่งกายที่ให้เมื่อตายนี้ก็ไม่สามารถเอาไปไหนได้ นอกจากบุญและบาป การแต่งตัวนั้นแบ่งออกได้อีก ๒ อย่างคือ

๑. แต่งตัวทางโลก ได้แก่แต่งให้พอเหมาะพอควรกับฐานะกับวัยกับหมู่คณะสังคมนั้น ๆ และให้รู้จักสร้างตัวเองให้ร่ำรวย มั่งคั่งสมบูรณ์ อย่างนี้เป็นการแต่งภายนอกงามนอก

๒. แต่งตัวในทางธรรม ได้แก่แต่งกาย วาจา ใจ ด้วยพระธรรมคือ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เป็นคนมีกรรมงาม

มีวาจางาม มีน้ำใจงาม เข้าถึงพระธรรม เรียกว่างามในถ้าใครงามทั้ง ๒ นี้เป็นคนดีแท้

เพราะฉะนั้น การแต่งศพจึงได้ประโยชน์ทั้ง ๒ ทาง คือทางโลกและทางธรรม เป็นคติมิให้ประมาทเมามัว มิได้ลืมแก่ ลืมเจ็บ ลืมตาย คนสมัยโบราณต้องบอกช่างตัดผมไว้ว่า เวลาใดเห็นผมของฉันหงอกแม้เพียงเส้นเดียวก็ตาม เวลานั้นคุณต้องรีบบอกฉันนะ เมื่อมีผมหงอกแล้วจะต้องเตรียมตัวอย่างเต็มที่ คือเตรียมตัวตายได้แก่สร้างคุณงามความดี มีทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น อย่างเต็มความสามารถทีเดียว

๓. การรดน้ำศพ

การรดน้ำศพ มีความมุ่งหมาย ๔ ประการ คือ

ประการที่ ๑ เพื่อให้ญาติสนิทมิตรสหายมาแสดงความกตัญญูกตเวทีจงรักภักดีต่อผู้ตายและผู้ยังเป็นอยู่ เป็นการแสดงไมตรีจิตทั้งแก่คนที่เป็นและคนตาย เจ้าภาพก็จะมีหมู่มีเพื่อน ไม่หงอยเหงาโศกเศร้าเกินไป

ประการที่ ๒ เพื่อเป็นปริศนาธรรมสอนคนทั้งหลายให้รู้ว่า คนตายนั้นถึงใครจะเอาน้ำอบน้ำหอมมาสรงมารดมาชุบสักเท่าไร ก็ไม่กลับฟื้นได้ ตัวเราเองก็จะเป็นเหมือนกันอย่างนี้ เพราะฉะนั้นอย่าประมาท อย่าทำความชั่ว จงสร้างแต่ความดี ทำตัวให้หอมด้วย เมตตา กรุณา ทาน ศีล ภาวนา เหมือนกับน้ำอบน้ำหอมนี้เถิด

ประการที่ ๓ เพื่อให้ผู้มีปัญญาสูงส่งขึ้นไปกว่านั้นได้ปลงพระกรรมฐานว่า "อนิจจา วต สงฺขารา" เป็นต้น สังขาร คือ รูปนามทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดตายเป็นของธรรมดาอย่างนี้ เกิดขึ้นแล้วก็ตายไป ถ้ารูปเหล่านี้ดับไปไม่เกิดขึ้นมาอีก พร้อมทั้งกิเลสก็ดับไปด้วยเป็นสุขแท้

อจิรํ วตยํ กาโย ร่างกายนี้ไม่ยั่งยืนหนอ ถ้าไร้วิญญาณเสียแล้วก็จะต้องทับถมแผ่นดิน ดุจท่อนไม้และตุ้นฟื้นฉะนั้น

ประการที่ ๔ เพื่อขอขมาโทษศพ คือ กายกรรม ๓ วจีกรรม ๔ มโนกรรม ๓ ที่ได้ล่วงเกินต่อกันหากมีอยู่ก็ขอขมาโทษ ยกให้เป็นอโหสิกรรมแก่กันมีคำขอขมาโทษที่โบราณเท่านผูกไว้ว่า "อิทํ มตกสรีรํ อุทกํวิย สัญจตํ อโหสิกมฺมํ" ดังนี้

๔. มัดตราสัง ๓ เปลาะ

มัดตราสัง ๓ เปลาะ คือ ที่คอ ๑ ที่มือ ๑ ที่เท้า ๑ เป็นปริศนาทำให้บุคคลผู้พบเห็นได้เกิดปัญญา แล้วจะได้มีคำถามสืบโยงไปจนถึงธรรมะ เช่น เมื่อผูก ๓ เปลาะก็จะต้องถามหาเหตุผลว่าผูกเพื่อประโยชน์อะไร ? ผู้รู้ได้ตอบให้ทราบว่าการผูก ๓ เปลาะนั้น เพื่อแสดงให้ผู้มีชีวิตอยู่รู้ว่าคนเราที่พากันเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏฏสงสาร ไม่พ้นจากกองทุกข์ได้ก็เพราะถูกบ่วงทั้ง ๓ ผูกคอ ผูกมือ ผูกเท้าไว้

บ่วงทั้ง ๓ นั้น บุตร ๑ ภรรยา ๑ ทรัพย์ ๑

ตัณหาที่รักบุตรนั้น เป็นเสมือนหนึ่งเชือกผูกคอไว้

ตัณหาที่รักภรรยานั้น เป็นเสมือนบ่วงผูกคอไว้

ตัณหาที่รักทรัพย์ข้าวของเงินทองนั้น เป็นเสมือนปลอก เหมือนโซ่เส้นโต ๆ ผูกเท้าไว้ ใครตัดบ่วงทั้ง ๓ นี้ได้ จึงจะพ้นจากสงสาร ผู้ที่จะตัดได้ก็ต้องอาศัยพระธรรม คือ วิปัสสนากรรมฐานเท่านั้น

๕. ใส่เครื่องสักการะ

ใส่เครื่องสักการะ คือเอากรวยดอกไม้ซึ่งบรรจุหมากพลู ธูปเทียน สอดไว้ในมือศพ ข้อนี้ความมุ่งหมายเป็น ๒ ประการ คือ

ประการที่ ๑ เพื่อให้ผู้ตายขึ้นไปบูชาพระจุฬามณีเจดีสถานในสวรรค์วิมานชั้นดาวดึงส์ แต่จะไปได้หรือไม่นั้นก็สุดแท้แต่บุญกรรมที่ตนทำไว้

ประการที่ ๒ เพื่อเป็นปริศนาสอนคนผู้ไปร่วมงานให้ได้มีความสำนึกว่า เราจะต้องเตรียมตัวก่อนตายไว้เสียก่อน คือเตรียมบูชาพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ด้วยอามิสบูชา มีดอกไม้ ธูปเทียน ปัจจัย ๔ เป็นต้น อย่างหนึ่งบูชาด้วยการปฏิบัติ คือ รักษาศีล ฟังธรรม เจริญสมถะ และเจริญวิปัสสนาอย่างหนึ่ง เพื่อมิให้ประมาทและลืมตัว

๖. ปิดหน้าศพ

ปิดหน้าศพ คือเอาขี้ผึ้งปิดหน้า ปิดตา ปิดปาก มีความมุ่งหมายเป็น ๒ ประการ คือ

ประการที่ ๑ เพื่อมิให้ผู้คนมาเห็นเป็นของปฏิกูลน่าเกลียด น่ากลัว

ประการที่ ๒ เพื่อเป็นปริศนาเตือนผู้ที่มาในงานนั้นให้พิจารณาว่า เราจะต้องปิดกาย ปิดวาจา ปิดใจ ไม่ให้ความชั่วไหลเข้ามาดุจเอาขี้ผึ้งปิดไว้อย่างนี้ และใครจะด่าจะ

ว่าอะไร ๆ เราก็อย่าด่าตอบ อย่าโกรธตอบ ให้มีสติระมัดระวังให้กันให้กั้น ให้ปิดหน้า ปิดตา ปิดหูไว้อย่างนี้ เข้ากับตำราที่โบราณสอนไว้ว่า

ปิดหูซ้ายขวา ปิดตาสองข้าง
ปิดปากเสียบ้าง เรานั่งสบาย

๗. ห่อศพ

ห่อศพ คือใช้ผ้าขาวห่อตั้งแต่เท้าตลอดถึงศีรษะให้มิดทั่วทั้งตัว แล้วเอาด้ายดิบที่ทบกันจนได้ประมาณเท่านิ้วก้อยผูก ๕ เปลาะ มีความมุ่งหมายอย่างนี้ คือ

๑. เอาผ้าขาวห่อ ต้องการให้สะอาดตาเรียบร้อยดี ไม่น่าเกลียดน่ากลัว ไม่ปฏิกูลแก่แขกคนผู้มาร่วมงาน และป้องกันเชื้อโรคต่าง ๆ ได้อีก ทั้งป้องกันมิให้ลูกหลานตกใจกลัว

๒. เป็นปริศนาสอนคนผู้เป็นอยู่ ให้พากันทำแต่ความดีให้ประกอบแต่สุกกธรรม คือ ธรรมขาว ธรรมดี ทำตัวของเราให้ขาว ให้สะอาด ให้บริสุทธิ์หมดจดด้วยอำนาจแห่ง ศีล สมาธิ ปัญญาดุจผ้าขาวห่อศพนี้ ส่วนการผูก ๕ เปลาะนั้น มีความมุ่งหมาย ๒ ประการ คือ

๑. ต้องการผูกรัดมัดศพนั้นให้แน่น ถึงจะเน่าพองเบ่งออกมาสักเท่าใดเชือกด้ายก็ยังรัดไว้อยู่ ศพไม่เกะกะเรียบร้อยดี

๒. เป็นปริศนาสอนคนผู้มาในงานให้สำนึกถึงตัวเองถึงธรรม ดังนี้คือ

ก. ผูก ๕ เปลาะนั้นได้แก่กรรมทั้ง ๕ สรรพสัตย์ทั่วสากลโลกรวมทั้งตัวเราด้วยตกอยู่ในลักษณะของกรรมทั้ง๕ ตกอยู่ในที่มืด คือวัฏฏสงสาร กรรมทั้ง ๕ นั้นได้แก่

๑. กมฺมสฺสโกมหิ เรามีกรรมเป็นของ ๆ ตน ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว

๒. กมฺมทายาโท เรามีกรรมเป็นทายาท

๓. กมฺมโยนิ เรามีกรรมเป็นผู้ให้เกิด

๔. กมฺมพนฺธุ เรามีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์

๕. กมฺมปฏิสะโณ เรามีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ถ้าเราทำกรรมอันใดไว้ก็ตามชั่วก็ตาม เราจะต้องเป็นผู้ได้รับผลของกรรมอันนั้นแน่นอน

ข. ผูก ๕ เปลาะนั้น ได้แก่ธรรมะอันกันสัตว์มิให้บรรลุคุณงามความดี คือนิวรณ์ทั้ง ๕

๑. กามฉันทะ พอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัปผะ
๒. พยาบาท อาฆาตจองเวรผู้อื่น
๓. ถีนมิทธะ ท้อถอยหดหู่ ง่วงเหงาหาวนอน
๔. อุทธัจจกุกกุจจะ ฟุ้งซ่านรำคาญ
๕. วิจิกิจฉา สงสัยลังเลใจดุจจรเข้ขวางคลอง

๘. เบิกโรง

เบิกโรง มีวิธีพิศดารมากมาย เป็นธรรมเนียมของพราหมณ์ เป็นปริศนาเตือนให้บุคคลผู้เป็นอยู่รู้ว่า จะอยู่ที่ไหน ไปที่ไหน กินอะไรก็ตาม ต้องทำให้มีหลัก ทำให้มีที่พึ่ง ป้องกันอันตรายทั้งภายในและภายนอกให้ดี อันตรายภายนอก เช่น อัคคีภัย อุทกภัย ทุพภิกขภัย เป็นต้น ภัยภายใน คือ กิเลส ได้แก่ความโลภ ความโกรธ ความหลง เพราะฉะนั้น เราจะอยู่ที่ไหนก็ให้มีศีลธรรมประจำใจเสมอ จึงจะอยู่เย็นเป็นสุขทั้งภพนี้และภพหน้า ดังโบราณสอนไว้ว่า "มาดีไปดี อยู่ดีกินดี" คือมาก็ให้มีธรรมประจำจิตความดีจะได้ติดตามไปทุกฝีก้าว ไปให้มีธรรมเข้าค้ำชู ความดีจะได้อยู่เป็นพยานฝากไว้กับโลกและติดตามตัวไปทุกภพทุกชาติ

๙. บันได ๓ ขั้น

บันได ๓ ขั้น เป็นปริศนาบอกให้บุคคลผู้มาร่วมงานทราบว่า เวลาตายแล้วจะมีหนทางไป ๓ ทาง อุปมาเหมือนบันได ๓ ขั้น คือ ทางไปมนุษย์ ๑ ทางไปสวรรค์ ๑ ทางไปพระนิพพาน ๑ ใครจะเดินสายไหนเลือกเดินตามชอบใจ

๑. ถ้าอยากไปเมืองมนุษย์ ให้รักษาศีลประพฤติกุศลกรรมบถ ๑๐ ให้ดี

๒. ถ้าอยากไปสวรรค์ ให้ทำบุญทำทาน เช่น ตักบาตร ทอดกฐิน สร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ โรงเรียน โรงพยาบาล เจริญสมถกรรมฐานเป็นต้น

๓. ถ้าอยากไปสู่พระนิพพาน ให้เจริญวิปัสสนากรรมฐาน

๑๐. สวดพระอภิธรรม

สวดพระอภิธรรม ได้แก่สวดพระอภิธรรมสังคหะสวดเฉพาะที่เป็นภาษาบาลี มีประโยชน์อย่างนี้ คือ

๑. เพื่อให้เจ้าภาพ ญาติมิตรฟังเป็นมหากุศล

๒. เพื่อมิให้งานเงียบเหงาเกินไป

๓. เพื่อให้ได้ยินเสียงพระธรรมจากพระสงฆ์

๔. เพื่อให้เห็นพระสงฆ์อยู่ในงานนั้น เจ้าภาพจะได้บำเพ็ญกุศลให้ผู้ตาย เพราะพระสงฆ์เป็นเนื้อนาบุญของชาวโลก

๕. เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมอันดีงามไว้

๖. เพื่อรักษาพระสัทธรรมให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

๗. เพื่อให้พระสงฆ์ได้ท่องบ่นสาธยายพระอภิธรรมไว้ ชื่อว่าได้สืบอายุพระพุทธศาสนา ได้เจริญวัฒนาสถาพรสืบต่อไป

๘. เพื่อไม่ให้เจ้าภาพเศร้าโศก เพราะมีพระสงฆ์อยู่เป็นเพื่อน

๑๑. บังสุกุล

บังสุกุล ได้แก่การทอดผ้า นิมนต์พระสงฆ์มาชักผ้า คือเจริญวิปัสสนากรรมฐานด้วยบทว่า

อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน
อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ เตสํ วูปสโม สุโข

รูปนามทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีความเกิดขึ้นและดับไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ถ้ารูปนามเหล่านั้นสลบไปโดยวิเศษ พร้อมทั้งกิเลสดับเป็นสุขแท้

การทำอย่างนี้ เพื่อประโยชน์หลายประการ คือ

๑. เป็นเหตุให้เจ้าภาพได้บำเพ็ญมหากุศล

๒. เป็นการสงเคราะห์พระภิกษุสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔

๓. เป็นการรักษาพระสัทธรรมทั้งด้านปริยัติ ปฏิบัติไว้

๔. ก่อให้เกิดความสนใจแก่ผู้อยากรู้ อยากเข้าใจการปฏิบัติอย่างนี้ เพื่อประโยชน์อะไร เมื่อเข้าใกล้ซักไซร้ไต่ถาม ก็จะได้เกิดสติปัญญาทั้งสุตมยปัญญา จินตามยปัญญา และภาวนามยปัญญา

๑๒. ทำประตูป่า

ทำประตูป่า มีความประสงค์อยู่ ๒ ประการ คือ

๑. กล่าวว่าเพื่อให้ผีหลงทาง จะได้ไม่กลับเข้ามาบ้านอีก คือเมื่อผีออกไป เห็นมีประตูป่าเป็นที่สังเกตครั้นกลับมาเข้าเรือนไม่เห็นประตูป่า ก็หลงทางเข้าเรือนไม่ถูก บรรเทาหวาดกลัว ฯลฯ

๒. เป็นปริศนาธรรมเตือนสติผู้ยังมีชีวิตอยู่ ให้รู้ความเป็นไปของสังขารอย่างนี้คือ

ก. ถ้าใครตาย ย่างเข้าประตูป่าช้าแล้ว ไม่มีกำหนดว่าเมื่อไรจะได้กลับมาพบญาติอีก

ข. เพื่อให้ปลงธรรมสังเวชว่า คนเราก็เป็นเสมือนต้นไม้ซึ่งปักตั้งอยู่ทั้งคู่ เอากิ่งมาใหม่ ๆ ก็ยังเขียวสดอยู่ อีกไม่เท่าไรก็เหี่ยวแห้งไปหมดสิ้นชีวิตของตนเหมือนกัน มีเกิด แก่ เจ็บ ตาย ไปดุจพิมพ์เดียวกันนี้ พอสิ้นลมแล้วจะไม่มีราคาค่างวดแต่สักนิดเลย

๓. เพื่อเตือนให้บุคคลสังวรระวังประตูทั้ง ๖ ให้ดี คือ ประตูตา ประตูหู ประตูจมูก ประตูลิ้น ประตูกาย ประตูใจ บุญ บาป จะเกิดตรงประตูทั้ง ๖ นี้เท่านั้น เพราะฉะนั้นทุก ๆ คนจะระวังรักษาประตูบ้านของตนทั้ง ๖ ช่องนี้ให้ดี อย่าให้ผีหลวง คือ โลภ โกรธ หลง เข้ามาบีบคอเป็นอันขาด

๑๓. ทุบหม้อ ๔ ใบ

ทุบหม้อ ๔ ใบ เป็นปริศนาให้คนเป็นพิจารณาตัวเองว่า ในสกลกายนี้ไม่อะไรเป็นแก่นสาร มีเพียงธาตุ ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เท่านั้น เพราะฉะนั้น อย่าพากันหลง อย่าพา

กันเมา อย่าพากันทำบาป จงหาบเอาแต่บุญแต่คุณงามความดี กลับบ้านเก่าเถิด รีบถ่อรีบพายตะวันจะสายตลาดจะวายสายบัวจะเน่า ฯลฯ

๑๔. พระอันดับแจง

พระอันดับแจง ได้แก่พระผู้ที่เจ้าภาพนิมนต์มา เพื่อให้เป็นคณะปูรกะ คือ เต็มจำนวนตามศรัทธา เพื่อจะได้สวดพระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม ถือว่าเป็นการทำสังคายนาพระไตรปิฎก ถ้าได้พระครบจำนวน ๕๐๐ รูป ยิ่งถือว่าได้บุญมากแท้เท่ากับได้ทำปฐมสังคายนา เป็นยอดมหากุศล

๑๕. พระเทศน์แจง

การเทศน์แจง ได้แก่การนิมนต์พระมาเทศน์สังคายนามาอธิบายมาชี้แจงเรื่องพระไตรปิฎก คือ พระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม ให้เจ้าภาพญาติมิตรผู้มาร่วมงานฟังถือว่าได้บุญมาก ได้อานิสงส์แรง เจ้าภาพก็จะได้อุทิศส่วนอานิสงส์นี้ให้แก่ผู้ตาย ผู้ตายจะได้อนุโมทนาส่วนบุญฯ

๑๖. พระสวดมาติกา

พระสวดมาติกา ได้สวดเฉพาะพระอภิธรรมมี กุสลาธมฺมา เป็นต้น เพื่อให้เจ้าภาพได้ฟังพระอภิธรรม ถือว่าเป็น

บุญเป็นกุศล ผลจะได้ถึงผู้ตายเร็ว ๆ การทำทั้งหมดอย่างนี้ เป็นการทำถูกอยู่ไม่เป็นเถรส่องบาตร แต่เป็นเถรส่องธรรม ส่องบุญ ส่องกุศล ส่องตนมิให้ประมาท มิให้ขาดสติ ให้ดำริชอบ กอปร์กุศล ผลอนันต์

๑๗. การเวียนเมรุ ๓ รอบ

การเวียนเมรุ ๓ รอบนั้นเป็นปริศนาสอนคนผู้ที่ไปในงานศพ ให้พิจารณาถึงตัวเองว่าถ้ายังไม่ถึงพระนิพพานตราบใดจะต้องพากันเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพทั้ง ๓ คือ

๑. กามภพ ได้แก่อบาย ๔ คือ นรก เปรต อสุรกาย ดิรัจฉาน มนุษย์ ๑ เทวดา ๖

๒. รูปภพ ได้แก่รูปพรหม ๑๖ ชั้น

๓. อรูปภพ ได้แก่อรูปพรหม ๔ ชั้น

๑๘. การเวียนซ้าย

การเวียนซ้าย หมายความว่าภพทั้ง ๓ นี้ ยังมีทุกข์อยู่ เพราะมีรูปมีนาม มีเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นประจำ เราทั้งหลายควรเดินทางขวา คือทางไปสู่พระนิพพาน อย่าไปซ้ายอย่างนี้ ถ้าตราบใดเรายังไปทางซ้ายอยู่ ตราบนั้นเราต้อง เกิด

แก่ เจ็บ ตาย อยู่อย่างนี้และต้องวนเวียนอยู่อย่างนี้ไม่มียุติลงได้ ดุจเรือพายในหนอง ดุจตาบอดลักควาย ดุจปูอยู่ในกระด้ง ในขณะเดินเวียนเมรุนั้นภาวนาว่า

"อยมฺปิโข เม กาโย เอวธมฺโม เอวํภาวี เอวํอนตีโต"

๑๙. พระสงฆ์นำหน้าศพ

พระสงฆ์นำหน้าศพหมายความว่า พวกเราพากันหลงอยู่ อุปมาเหมือนคนตาบอด ส่วนพระสงฆ์ท่านไม่หลงทาง ท่านมีตาดี จึงให้ท่านนำ ให้ท่านจูง เพื่อจะได้นึกถึงเทวทูตทั้ง ๔ คือ คนแก่ คนเจ็บ คนตาย นักบวช ที่พระพุทธองค์ของเราได้ทรงเห็นแล้วยึดถือเพศนักบวชว่า

สาธุ โข ปพฺพชฺชา
บวชดีนักแล ดังนี้

๒๐. ชักมหาบังสุกุล

ชักมหาบังสุกุล ได้แก่บังสุกุลใหญ่หมายความว่าเจ้าภาพจะต้องทอดผ้าไตรแล้วนิมนต์พระไปชัก คือไปปลงพระกรรมฐานมีศพนั้นเป็นพยาน เป็นมหากุศลแก่เจ้าภาพ เจ้าภาพจะได้อุทิศส่วนบุญนั้นให้แก่ผู้ตายอีกโสดหนึ่ง และเป็นการ

สงเคราะห์พระภิกษุผู้เคร่งครัดปฏิบัติในธุดงค์ คือถือผ้าบังสุกุล เป็นวัตรเป็นธรรมเนียมของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา แม้พระพุทธองค์เองก็ทรงชักผ้ามหาบังสุกุลจากศพของนางปุณณ-ฑาสีมีหนอนเต็มจนเกิดอัศจรรย์

๒๑. การใช้น้ำมะพร้าวล้างหน้า

การใช้น้ำมะพร้าวล้างหน้านั้น หมายความว่าเป็นปริศนาธรรมสอนคนผู้ไปในงานมิให้ประมาท ให้นึกถึงพระธรรม นึกถึงความดี โดยเอาน้ำมะพร้าวมาเป็นครูสอนตนเองว่า ธรรมดาน้ำขุ่นระคนด้วยเปลือกตม ไม่มีใครชอบ เปรียบเหมือนกันกับกิเลส มี โลภ โกรธ หลง เป็นต้น ถ้าระคนอยู่ในจิตใจของผู้ใดทำให้ท่านผู้นั้นเศร้าหมอง ได้รับความทุกข์เดือดร้อนต่าง ๆ นา นา

ส่วนน้ำมะพร้าวนี้ มีเครื่องหุ้มห่ออยู่หลายชั้นเป็นน้ำใสสะอาด เราท่านทั้งหลายจงชำระล้างใจของตนด้วยน้ำอันใสสะอาดยิ่งกว่าน้ำมะพร้าว คือพระธรรม ได้แก่ศีล สมาธิ ปัญญา เถิด จะได้รับความสุขกายสบายใจ ในที่ทุกสถาน ในกาลนานทุกเมื่อ

เมื่อวางสักการะศพ หรือเผาศพควรจะทำใจให้ดี ๆ ด้วยการพิจารณาคาถานี้ คือ

ก. สำหรับพระภิกษุสามเณร

๑. อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน
อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ เตสํ วูปสโม สุโข

๒. สพฺเพ สตฺตาปริสุสนฺติ มรึสุ จ มริสฺสเร
ตเถวหํ มริสฺสามิ นตฺถิ เม เอตฺถ สํสโย

ข. สำหรับคฤหัสถ์

อทฺธุวํ ชีวิตํ	ชีวิตไม่ยั่งยืน
อวสฺสํ มยา มริตพฺพํ	เราจะต้องตายแน่นอน
มรณปริโยสานํ เม ชีวิตํ	ชีวิตของเรามีความตายเป็นที่สุด
ชีวิตเมว อนิยตํ	ชีวิตไม่แน่นอนเลย
มรณํ นิยตํ	ความตายแน่นอนแท้

๒๒. เดินสามหาบ

สามหาบนั้นคือของถวายพระใส่หาบรวม ๓ หาบ ในหาบหนึ่ง ๆ มีหม้อข้าวเชิงกรานหรืออั้งโล่บรรจุของแห้ง เช่น ข้าวสาร พริก กะปิ หอม กระเทียม รวมใส่สาแหรกข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งก็สำหรับคาวหวาน สำหรับถวายพระฉันใน

วันนั้นเหมือนกันทั้งสามหาบ จัดให้บุตร หลาน หรือญาติ ๓ คนหาบคนละหาบ ถือผ้าไตรอีก ๓ คน ๆ ละไตร นำหน้าเวียนกองฟอน ๓ รอบ เวลาเดินให้กู่กันอย่างชาวสวน ชาวป่าชาวนากู่กันฉะนั้น คนข้างหลังก็กู่รับไปโดยตลอดครบ ๓ รอบ แล้วแยกทางกันไปเอาหาบไปตั้งไว้ที่อาสน์สงฆ์ ทอดผ้าไตรที่กองฟอน นิมนต์พระชักบังสุกุล เจ้าภาพถวายสำรับคาวหวานแด่พระสงฆ์ ๓ รูปนั้น เมื่อพระสงฆ์ยถาสัพพี เจ้าภาพกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญให้ผู้ตาย เสร็จแล้วพระรับ ๓ หาบ ไปฉันที่วัด แต่ถ้าเป็นพิธีหลวงพระรับ ๓ หาบแล้วฉันที่นั่นและอนุโมทนาทีหลัง แล้วจึงกลับ

การทำเช่นนี้เป็นปริศนา เพื่อสอนคนมิให้ประมาทมัวเมาเรียกว่าสอนแบบทัศนศึกษาเพื่อดึงคนเข้าไปหาธรรมะ โดยวิธีธรรมชาติหมายความดังนี้ คือ

๑. สามหาบ เป็นปุคคลาธิษฐาน บอกให้รู้ถึงธรรมธิษฐานว่า

ก. สามหาบได้แก่ภพ ๓ คือ กามภพ ๑ รูปภพ ๑ อรูปภพ ๑

ข. ของในหาบเรียกว่าสะเบียงคนเป็น เป็นสะเบียงภายนอกบอกให้รู้สะเบียงภายในว่าทุก ๆ คนจะต้องเตรียมสะเบียงภายในให้ครบ ๓ อย่าง คือ สะเบียงเมืองมนุษย์ สะเบียงเมืองสวรรค์ และสะเบียงพระนิพพาน โดยบำเพ็ญทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๑ สัมปรายิกัตถประโยชน์ ๑ ปรมัตถประโยชน์ ๑

๒. การแยกทางกันไปนั้น เป็นปริศนาธรรมบอกให้รู้ว่าทุกๆ คนเมื่อสิ้นลมหายใจแล้วก็ต่างคนต่างไปตามยถากรรมของตนอย่างนี้

๓. การกู่ร้องหากันนั้น เป็นปริศนาธรรมเตือนสติให้รู้ว่า ขณะนี้พวกเราต่างคนก็ต่างพากันหลงทางจึงได้กู่ร้องหากันเพื่อจะไม่ได้พากันหลงทางอีกต่อไป

๒๓. การแปรรูป

การแปรรูปนั้นคือกองกระดูกที่เป็นคนนอนหงาย หันศรีษะไปทางทิศตะวันตก นิมนต์พระมาบังสกุล "ตาย" พระจะต้องชักบังสุกุลด้วยคำว่า

อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน

อุปฺปชฺชิตฺวา นิรุชฺฌนฺติ เตสํ วูปสโม สุโข

จบแล้วเกลี่ยรูปนั้นเสีย ทำรูปใหม่ให้หันหัวไปทางทิศตะวันออก นิมนต์พระบังสกุล "เป็น" ท่านจะต้องบังสกุลด้วยคำว่า

อจิรํ วตยํ กาโย ปฐวึ อธิเสสฺสติ

ฉุฑฺโฑ อเปตวิญฺญาโณ นิรตฺถํว กลิงฺครํ

สรุปความว่า การแปรรูปนั้นเป็นปริศนาแสดงให้บุคคลผู้ไปในงานทราบว่า "ถ้ายังมี "รูปนาม" อยู่ตราบใดก็ต้องตายและเกิดอยู่ตราบนั้น อย่างรูปนี้แหละเป็นพยาน" ถึงนิพพานเมื่อใดเมื่อนั้นก็ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ และไม่ตายอีกต่อไป

ก. บังสกุลตาย คือวิธีปลงพระกรรมฐานได้แก่เอาศพเป็นครู แล้วเจริญวิปัสสนากรรมฐานนั่นเอง

ข. บังสกุลเป็น คือวิธีปลงพระกรรมฐานกับตัวเองเอาตัวเองเป็นครู

๒๔. การเก็บอัฐิ

การเก็บอัฐิ ก็คือการเก็บกระดูกของผู้ตายนั่นเอง มีวิธีปฏิบัติดังนี้คือ

๑. เมื่อแปรรูปและบังสกุลแล้ว ให้ลูกหลานเก็บดอกไม้เงินทองที่โปรยไว้นั้น เอาไปใส่ไว้ในที่เก็บเงิน สมมติว่ากระดูกเงินกระดูกทองรักษาทรัพย์เป็นของดี จะให้เกิดความเจริญแก่ลูก ๆ หลาน ๆ

๒. เลือกเก็บกระดูก แขน ขา หัว ศีรษะ อย่างละเล็กละน้อย ใส่โกศไว้ต่างหาก ส่วนนอกนั้นพร้อมทั้งเถ้าถ่านก็รวมไว้ในที่อันสมควร

๓. ทางบ้านต้องเตรียมตั้งโต๊ะที่บูชาและออกทุกข์แต่งสีไว้รับอัฐิ วันนี้เป็นวันออกทุกข์ ถ้าจะไว้ทุกข์อีกต้องไว้วันต่อไป

๔. เมื่ออัฐิมาถึงบ้าน ต้องเชิญอัฐิบรรพบุรุษในบ้านออกไปรับอัฐิที่มาใหม่เข้าบ้าน โปรยสตางค์ทิ้งทานเรื่อยไปจนถึงโต๊ะบูชา

๕. เริ่มทำบุญต่อไป การทำบุญนั้นบางรายก็ทำให้เสร็จเสียทีเดียว คือ สวดมนต์เลี้ยงพระ มีเทศน์ และบังสุกุล แต่บางรายรอจนถึง ๗ วันจึงทำ

การเก็บอัฐินั้นทำเพื่อประโยชน์อย่างนี้ คือ

๑. เพื่อจะได้ไว้สักการะบูชาเป็นที่ระลึก

๒. เพื่อจะได้บำเพ็ญกุศลประจำปี

๓. เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีของลูกหลานต่อไป

๔. เพื่อเป็นอารมณ์ของกรรมฐาน คือเพื่อปลงพระกรรมฐาน

๕. เพื่อเตือนสติมิให้ประมาท

๖. เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอันดีของวงศ์สกุลไว้

๗. เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่ลูก ๆ หลาน ๆ สืบต่อไป

ตามที่ได้รวบรวมข้อปฏิบัติในการศพนี้ สิ่งละเล็กละน้อยพอเป็นแนวนำไปประพฤติปฏิบัติโดยสังเขปนี้ ขอมอบให้ท่านผู้อ่าน ซึ่งมีความรู้เฉลียวฉลาดในด้านวิชาการจงตำหนิติชมตามความประสงค์ของท่าน ตอนใดที่ผิดตกบกพร่องจนไม่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้ ก็ขอให้เป็นความผิดพลาดของผู้รวบรวมแต่ผู้เดียว พร้อมกันนั้นก็ต้องขออภัยแก่ท่านผู้อ่านด้วย เพราะอาตมาภาพได้รับการศึกษามาน้อย ไม่มีปัญญาแตกฉานในวิชาพระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง แต่

ถ้าหากว่ามีความดีอยู่บ้างในเรื่องนี้แล้วไซร้อาตมาภาพขออุทิศส่วนกุศลคุณงามความดีทั้งหมด พร้อมทั้งกุศลในเพศพรหมจรรย์ที่ได้ปฏิบัติมามี ทาน ศีล ภาวนา เป็นต้น ให้แก่คุณโยมแพ้ม ไทกุล ผู้ล่วงลับจากโลกนี้ไปแล้วทั้งหมด และขอเชิญดวงวิญญาณของคุณโยมแพ้ม ไทกุล จงได้อนุโมทนาส่วนกุศลที่อาตมาภาพอุทิศให้นี้ด้วยเถิด จงอย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจ จงมีแต่ความสุขกายสุขใจประสบพบเห็นแต่พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสงฆ์เจ้า ได้มนุษย์สมบัติสวรรค์สมบัติ และนิพพานสมบัติในภพที่ถือปฏิสนธิจงทุกประการเทอญ ฯ

ชุตินฺธโร ภิกฺขุ

คณะ ๘ วัดมหาธาตุ พระนคร

๒๕ ม.ค. ๑๓

เรื่อง "กลัวตาย"

พอได้ยินว่าตายเท่านั้นก็กลัวกันแล้ว จะเป็นคนใกล้หรือไกลก็ตาม ทราบว่าที่นั่นหรือที่โน้นตายจะตายด้วยโรคเจ็บไข้ หรือโดยถูกสัตว์ กัด ถูกยิง ถูกฟัน ถูกรถชน ก็กลัวจนไม่อยากจะพูดอยากจะอยู่เงียบ ๆ และรู้สึกว่าหน้าของผู้นั้นจะไม่ค่อยมีน้ำนวลเลยซูบซีดทันที ตัวของเราเองพอเริ่มเป็นอะไรสักอย่างถ้าปวดมาก ๆ รู้สึกว่ากลัวจะตายรีบหาหมอกันเพื่อป้องกัน และพูดว่าปวดแทบตายอยู่แล้ว พระพุทธองค์สอนไว้ว่าจะกลัวหรือไม่กลัวก็ตายเหมือนกัน ความตายนั้นมันเป็นภัยที่น่ากลัว ยิ่งพูดถึงความตายแล้วยิ่งกลัวมากขึ้นจึงมีบาลีว่า มรณภยํ แปลว่าภัยคือความตาย หรือจะใช้คำพูดให้สั้นลงหน่อยก็คือกลัวตายนั่นเอง เพราะคำว่าภยํท่านแปลว่า "ความกลัว" พระพุทธเจ้าซึ่งพระองค์เป็นเจ้าของศาสนาได้ตรัสว่า คนเราทุกคนนั้นมีความตายอยู่ ๒ อย่างคือ

๑. อกาลมรณะ หมายถึงเวลาที่ยังไม่สมควรจะตาย เช่น คนยังอยู่ในปฐมวัย มัชฌิมวัย ก็มาตายลงเสียในระหว่างที่ยังเป็นหนุ่มเป็นสาวอยู่ อย่างนี้เรียกว่า อกาลมรณะ

๒. กาลมรณะ หมายถึงกาลตายของบุคคลผู้อยู่ในปัจฉิมวัย คือ ระหว่างอายุ ๗๐-๘๐-๙๐-๑๐๐ ปี ตายอย่างนี้เรียกว่ากาลมรณะหรือเรียกว่าสิ้นอายุขัยก็ได้ ตายอย่างข้อ ๒ นี้เรียกว่าควรตายและตายจริง ต้องทำฌาปนกิจเผาศพบำเพ็ญกุศล อุทิศกัลปนาผลให้ผู้ตาย แต่ยังมี "ตายอีกชนิดหนึ่งซึ่งยังมีชีวิตอยู่" มีเงินมีทองยวดยานพาหนะ มีภรรยาสามี บุตร ธิดา มีความสุขสนุกสนานร่าเริงจนลืมแก่ ลืมเจ็บลืมตาย ลืมทุกข์ ลืมยาก ลืมจน ไม่ประกอบกรรมบำเพ็ญคุณงามความดีมีทาน ศีล ภาวนา รวบรวมสะเบียงไว้เมื่อตนตายไปในสัมปรายภพ บุคคลชนิดนี้พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นคนประมาทในปฐมวัย มัชฌิมวัย และปัจฉิมวัย ไม่สร้างบุญกุศลให้เกิดให้มีขึ้นมาในตน เสวยแต่สมบัติที่มีในปัจจุบันชาตินี้เท่านั้น "เหมือนคนตายแล้ว" หมายความว่า "ตายจากคุณงามความดีนั่นเอง" จึงมีพระโอวาทตรัสว่า เยปมตฺตา ยถา มตา แปลว่า ผู้ใดประมาทแล้วผู้นั้นย่อมเป็นเหมือนคนตายแล้ว และตรัสว่าคนไม่ประมาทเชื่อว่าย่อมไม่ตายข้อนี้พอชี้ให้เห็นชัดเจนแล้วว่า คนประมาทจัดเป็นเหมือนคนตาย คือ คุณงามความดีบุญกุศลต่าง ๆ จะไม่งอกงามและเกิดขึ้นกับคนที่ตายแล้วนั่นเอง

ท่านทั้งหลาย เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์สมบูรณ์ทุกอย่าง อาการ ๓๒ ประการก็ไม่วิกลวิการ เมื่อเป็นเช่นนี้ที่สุดก็ตายทุกคน แต่อยู่เพื่อตาย หรือตายเพื่ออยู่ให้เลือกเอา คือว่า อยู่เพื่อตายนั้นได้แก่ อยู่ด้วยความประมาทไม่ยอมสร้างกุศลบุญราศีให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อยู่ข้างหลังเลย เมื่อตายไปแล้วก็แล้วกัน ไม่มีอะไรเหลืออยู่จะเป็น โบสถ์ วิหาร กุฎี โรงเรียน โรงพยาบาล บ่อน้ำ สะพาน ถนน หรือ อื่นๆ อีกก็ไม่มีชื่อของผู้ตายเลย อย่างนี้เรียกว่า "อยู่เพื่อตาย" ส่วนตายเพื่ออยู่นั้น ได้แก่ได้สร้างสิ่งที่เป็นสาธารณกุศลไว้มาก ตัวตายไปแล้ว คนรุ่นลูกหลานเหลนผู้ที่รู้จักก็พูดได้เต็มปากว่า ของอันนี้สิ่งอันนั้นคนที่ตายไปแล้วได้สร้างไว้ ชื่อว่าฝากความดีไว้อยู่ในโลกปรากฏแด่ชนชาวโลก นับเป็นร้อยปีพันปี อย่างนี้เรียกว่า "ตายเพื่ออยู่"

ความตายนั้นมีปรากฏในคัมภีร์อภิธรรมที่ท่านแสดงไว้ มี ๔ อย่างคือ

๑. อายุกขมรณะ ตายเพราะความสิ้นไปแห่งอายุ หมายความว่าหมดอายุแล้ว สัตว์ทั้งหลายก็จะอยู่ต่อไปอีกไม่ได้

๒. กัมมขยมรณะ ตายเพราะความสิ้นไปแห่งกรรม หมายความว่าหมดบุญกรรมแล้วสัตว์ทั้งหลายก็ตายแม้อายุจะยังมีอยู่ก็ต้องตาย อยู่ต่อไปไม่ได้

๓. อุภยักขยมรณะ ตายเพราะความสิ้นไปแห่งอายุและกรรมทั้ง ๒ อย่าง หมายความว่าหมดอายุด้วย หมดบุญกรรมด้วย อายุและกรรมมาขาดลงพร้อม ๆ กัน สัตว์ทั้งหลายก็ตาย

๔. อุปัจเฉทกมรณะ ตายเพราะกรรมอันแรงกล้ามาตัดในระหว่าง หมายความว่าอายุและบุญกรรมที่จะช่วยให้ดำรงชีวิตอยู่ต่อไปยังมีอยู่แต่ด้วยอุบัติเหตุหรือมีเอ๊กซิเด๊นบางอย่าง เช่น รถคว่ำ เครื่องบินตก ทำให้บุคคลตายในขณะนั้น อุปมาเหมือนตะเกียง ธรรมดาตะเกียงที่ตามไฟให้สว่างอยู่ได้ ต้องอาศัยน้ำมันและไส้ ไฟจึงจะสว่างอยู่ได้ ดังนั้นไฟตะเกียงจะดับไป เพราะเหตุ ๔ อย่างคือ

๑. น้ำมันหมดแม้ไส้จะยังอยู่ไฟตะเกียงก็ดับ เหมือนกับการตายของสัตว์ทั้งหลาย เมื่อหมดอายุสัตว์ทั้งหลายก็ตาย

๒. ไส้หมดแม้น้ำมันจะยังมีอยู่ ไฟตะเกียงก็ดับ เหมือนกับการตายของสัตว์ทั้งหลาย เมื่อหมดบุญกรรมแม้ชีวิตจะเป็นไปได้อยู่ สัตว์ทั้งหลายก็ตาย

๓. น้ำมันหมด ไส้ก็หมดพร้อม ๆ กัน ไฟตะเกียงก็ดับเหมือนกับการตายของสัตว์มั่งหลาย เมื่อหมดอายุและบุญกรรมแล้วสัตว์ทั้งหลายก็ตาย

๔. น้ำมันยังมีอยู่ ไส้ก็ยังมีอยู่ แต่ลมพัดมาอย่างแรง ไฟตะเกียงก็ดับ เหมือนกับการตายของสัตว์ทั้งหลาย อายุยังมีอยู่ชีวิตก็ยังมีอยู่ แต่ด้วยอุบัทวเหตุหรือเอ้กซิเด้นบางอย่าง ทำให้สัตว์ทั้งหลายตาย

ท่านทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายจะตายก็เพราะเหตุ ๔ อย่างนั้น อย่างใดอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้สัตว์ทั้งหลายตาย ดังได้อธิบายมาแล้วนี้ พอเป็นแนวทางนำไปพินิจพิจารณาด้วยปัญญาของตน ๆ จะได้ไม่ประมาทในชีวิตแต่ละบุคคลไม่ต้องโศกเศร้าจนเกินไป ในเมื่อประจวบกับความตายดังกล่าวนี้ต่อไป

คนเราทุกคนถ้าเข้าใจดีในชีวิตแต่ละบุคคลล้วนระคนปนเคล้ากันกับทุกข์ตลอดกาลนาน แต่คนเรามักมองทุกข์ไม่เห็น เข้าใจว่าเป็นสุขทั้งชีวิตเด็ก หนุ่มสาว เฒ่าแก่ แต่แล้วพระพุทธองค์ได้ทรงสอนพุทธบริษัทว่า ควรกำหนดทุกข์เหล่านี้ให้ได้มีรวมทั้งหมดมี ๑๒ อย่างคือ

๑. ความเกิดเป็นทุกข์
๒. ความแก่เป็นทุกข์
๓. ความเจ็บเป็นทุกข์

๔. ความตายเป็นทุกข์
๕. ความโศกเศร้าเป็นทุกข์
๖. ความร่ำไห้รำพันเป็นทุกข์
๗. ความทุกข์กายเป็นทุกข์
๘. ความทุกข์ใจเป็นทุกข์
๙. ความคับแค้นใจเป็นทุกข์
๑๐. ความประสพกับสิ่งไม่เป็นที่รักเป็นทุกข์
๑๑. ความพลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รักเป็นทุกข์
๑๒. ความปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สมกับความปรารถนาเป็นทุกข์

ทุกข์ทั้ง ๑๒ ข้อ ดังได้ยกมาให้ท่านทราบนี้ ขอให้ท่านผู้นั่งวิจารณ์ลองคิดดูว่าจะเป็นจริงดังนี้หรือไม่ เช่นความเกิดเป็นทุกข์จะเป็นทุกข์ได้อย่างไร ขอฝากไว้เพื่อคิดกันด้วยปัญญาต่อไป ขอยุติไว้เพียงเท่านี้ ขอให้ทุกท่านจงมีความสุขกาย สุขใจ เป็นนิตย์ เทอญ ฯ

ชุตินฺธโร ภิกฺขุ
คณะ ๘ วัดมหาธาตุ พระนคร
๒๕ มกราคม ๒๕๑๓

บันทึกท้ายเล่ม

คุณยายแพ้ม ไทกุล ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๑๒ เวลา ๐๑.๐๐ น. ในระยะเวลานั้นใกล้ชิดกับวันสิ้นสุดของปีเก่าจะเริ่มปีใหม่ ได้แจ้งข่าวตายแก่ลูกหลานที่สนิทใกล้ชิดบางคนเท่านั้น เพราะต่างก็เตรียมจะส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ดูจะไม่เป็นโอกาสอันสมควรจะแจ้งข่าวที่น่าสลดใจให้ทราบทั่วกัน อย่างไรก็ดี เมื่อผู้ที่รู้จักคุ้นเคยได้ทราบข่าว ต่างก็มาเยี่ยม คารวะและให้เกียรติแก่ผู้ตาย และเป็นกำลังขวัญแก่บุตรหลานเป็นอันมาก

ข้อธรรมที่พิมพ์ชำร่วยในงานฌาปนกิจศพ เป็นการสดับสติปัญญาของผู้มีชีวิตอยู่ และจะต้องแตกดับในวันหน้า

งานฌาปนกิจศพคุณยายแพ้ม ท่านที่เคารพนับถือได้มาประชุมพร้อมกันเป็นการให้เกียรติแก่ผู้ตายวาระสุดท้าย ขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณแด่คุณเสรี และคุณเสมานจิต ธรรมวิทย์ ผู้กรุณาจัดพิมพ์บัตรเชิญและหนังสือนี้เป็นชำร่วย เป็นกุศลทานแด่ผู้ล่วงลับไปแล้วไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย.

คณะเจ้าภาพ

๙ เมษายน ๒๕๑๓

พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยสงเคราะห์ไทย เลขที่ ๓๕๐ ถนนเพชรบุรี พระนคร
โทร. ๘๑๔๙๒๓ นายเสรี ธรรมวิทย์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๓